Luonnonvarakeskus

362/00 00 02 00/2022

17.2.2022

Asia: O 3/2022 vp Maatalouspolitiikan uudistaminen (turvepeltoja koskeva kuuleminen), pe 18.2.2022 klo 9.00 (O 3/2022 vp)

Eduskunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Hanna Kekkonen,Heikki Lehtonen,Kristiina Lång

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Turvemaalajia olevien peltojen kasvihuonekaasupäästöt ovat yhteensä yli 50 % maatalouden kasvihuonekaasupäästöistä, joiden kokonaismäärä on noin 16 Mt CO2ekv. vuodessa Suomen kasvihuonekaasuinventaarion mukaan. Turvepeltojen päästöjen vähentäminen on keskeinen mahdollisuus alentaa maatalouden kasvihuonekaasupäästöjä, joille on asetettu 29 % vähentämistavoite vuoteen 2035. Tämän tavoitteen asetti Valtioneuvosto osana Suomen CAP-suunnitelmaa joulukuussa 2021. Aiemmin tämänsuuruinen vähentämistavoite on mainittu Luken maatalouden tuottajajärjestöille (MTK ry, SLC ry) tekemän Maatalouden ilmastotiekartassa kesällä 2020. Tärkeimmiksi keinokokonaisuuksiksi ryhmiteltiin erilaiset päästövähennykset turvemailla, kivennäismaiden muuttaminen hiilen lähteestä hiilen nieluiksi, sekä maatalouden uusiutuvan energian lisääminen. Nämä todetiin keskeisiksi myös Luonnonvarakeskuksen alkuvuonna 2021 julkistamassa Maankäyttösektorin ilmastotoimenpiteet -julkaisussa http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-152-3 Tältä pohjalta valmistellaan myös parhaillaan mm. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaa.

2 Lausunto

Asiantuntijakuulemisessa tehdään kootusti selkoa turvemaiden kasvihuonekaasupäästöjen raportoinnista, turvemaiden tunnistamisesta ja sijainnista Suomessa, turvemaiden päästöjen vähentämiskeinoista ja kohdentamisen mahdolllisuuksista, tähän liittyvästä tutkimuksesta, turvemaiden käyttöön vaikuttavista tekijöistä ja muutospaineista, sekä tarvittavista kannustimista turvemaiden päästöjen vähentämiseksi.
Suomessa edistettiin metsien ja soiden raivausta pelloksi 1920- ja -30 -luvuilla erilaisin palkkioin. Samoin tehtiin vuodesta 1945 aina 1960-luvulle asti, jolloin raivauspalkkioista luovuttiin. Pellonraivaukselle asetettin sakko 1987 joka lopetti pellonraivauksen. EU-jäsenyyden jälkeen pellon raivaus käynnistyi uudelleen ja vomistui 2000-luvun alussa. Raivaus väheni 2006 alkaen kun maataloustukien maksua raivatuille alalle rajoitettiin merkittävästi.

Tämä ei ole lopettanut pellonraivausta kokonaan, koska pellon markkinoille tulo on heikentynyt pitkälti maatalouden tukipolitiikan vuoksi. Eräät oikeansuuntaiset politiikkaohjaukset turvemaiden nurmipeitteisyyteen ovat olleet oikeansuuntaisia mutta riittämättömiä vähentämään turvemaiden kasvihuonekaasupäästöjä koko 2000-luvulla vallinneessa maatalouden politiikka-asetelmassa. Viljelijän uhkana on tukien ja tulojen menetys, jos esim. huonoa satoa tuottava turvemaa vetetään märäksi maaksi, ilman että tarkoituksena on hyvän viljelytavan mukainen markkinakelpoisen sadon tuottaminen – se vaatii käytännössä ojitusta, ellei olla tukikelpoista kosteikkokasvia tuottamassa. Kosteikkokelpoista turvemaiden alaa

on arvioitu Luonnonvarakeskuksessa, ja alustavien tulosten mukaan vesiolosuhteet sallisivat noin 65 000 paksuturpeisen peltohehtaarin vettämisen. Kokonaan eri asia on, missä määrin ja millä edellytyksillä se olisi viljelijöille mahdollista. On kuitenkin perusteltua odottaa, että osa tästä alasta voidaan ottaa erilaiseen kosteikkoviljelyyn maataloustuotannon ja ruokaturvan kärsimättä. Kosteikkokasvien (ruokohelpi, osmankäämi, energiapaju ym.) heikko kysyntä kuitenkin hidastaa päästöjä merkittävästi alentavaa kosteikkokasvien viljelyä turvemailla, samalla kun
EU CAP ehtoineen epäsuorasti mutta käytännössä kannustaa viljelijää pitämään huonotkin viljelymaat kuivina päästölähteinä. Viljelijällä tulisi olla mahdollisuus parempaan taloudelliseen tulokseen päästöjä vähentäen. Turvemaiden säätösalaojitus antaa mahdollisuuden pitää turvemaat tavanomaisessa maataloustuotannossa kasvihuonekaasupäästöjä silti tuntuvasti vähentäen. Tämä ei kuitenkaan ole viljelijälle nykyisellään kannattava investointi kuin poikkeustapauksissa, ellei päästövähennyksistä makseta viljelijälle suoraan tai välillisesti. Kannustamalla viljelijää tavanomaista korkeamman pohjavedenpinnan ylläpitämiseen turvepelloilla säätösalaojituksen keinoin voisi kuitenkin tutkimustulosten mukaan tuottaa varsin kohtuuhintaisia päästövähennyksiä, noin 15-30 eur/t CO2 ekv. Kosteikkoviljelyssä, jos siinä päästään korkeaan pohjaveden korkeuteen (5-10 cm alle maanpinnan tason) voidaan parhaimmillaan päästä vielä edullisempiin päästövähennyskustannuksiin. Kosteikkokasveista tehtyjen tuotteiden, kuten kotieläintuotantoon käytetävien kuivikkeiden ja puutarhatuotannon kasvualustojen kehittäminen turpeen korvaajana voi edistää kosteikkoviljelyä ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä turvepelloilta. Tärkeä ja varteenotettava mahdollisuus turvemaiden päästövähennyksiin on myös yksivuotisten kasvien kuten viljan viljelyn korvaaminen monivuotisten kasvien kuten nurmien viljelyllä, johon on toistaiseksi ollut heikot kannustimet.
Uusi CAP 2023-2027 tuo joitain mahdollisuuksia päästöjen kustannusvaikuttavaan vähentämiseen turvemailla: Palkkio aiemmin yksivuotisella kasvilla olleen pellon nurmipeitteisyydelle, säätösalaojituksen tuki, monivuotisen nurmen vaatimus raivatulle alalle. Vetetty turvemaa voidaan hyväksyä eri sopimuksesta kosteikoksi, joka ei ole maatalousmaata eikä ole oikeutettu maataloustukiin, mutta voi saada kosteikon hoitotukea.
Uuden CAP:n heikkouksia: Ei maksua suoraan päästövähennyksistä, kustannusperusteisuus luo heikkoja kannustimia, peltoalatuet heikentävät pellon tarjolle tuloa ja saatavuutta, lyhytjänteisyys, epävarmuus. Kosteikkojen perustaminen ja hoito vaatisi ison lisärahoituksen
Tarvitaan myös CAP:n ulkopuolisia toimia: Hallituksen syksyn 2021 budjettiriihi: 30 000 ha turvemaata kosteikkoviljelyyn vuoteen 2030
Tarvitaan pitkäjänteistä tukea märille ja nurmipeitteisille turvemaille – esim. ruokavaliomuutokset eivät yksin johda isoihin päästövähennyksiin ellei maaperän päästövähennyksiä sopivin ohjauksin varmisteta. Tarvitaan tutkimusta ja kokeiluja eri keinoin saavutettavista päästövähennyksistä ja päästövähennyskustannuksista. Muissa EU-maissa, kuten Iso-Britanniassa, Alankomaissa, Tanskassa ja Irlannissa on jo olemassa pitkälle edenneitä suunnitelmia, ja osin jo käyttöön otettuja ohjelmia turvemaiden kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Suomi ei ole asiassa edelläkävijä.

3 Lausunnon tiivistelmä

Asiantuntijakuulemisessa tehdään kootusti selkoa turvemaiden kasvihuonekaasupäästöjen raportoinnista, turvemaiden tunnistamisesta ja sijainnista Suomessa, turvemaiden päästöjen vähentämiskeinoista ja kohdentamisen mahdolllisuuksista, tähän liittyvästä tutkimuksesta, turvemaiden käyttöön vaikuttavista tekijöistä ja muutospaineista, sekä tarvittavista kannustimista turvemaiden päästöjen vähentämiseksi. Maataloustukien maksua raivatuille alalle rajoitettiin merkittävästi vuodesta 2006 alkaen. Tämä ei ole lopettanut pellonraivausta kokonaan, koska pellon markkinoille tulo on heikentynyt pitkälti maatalouden tukipolitiikan vuoksi. Eräät politiikkaohjaukset turvemaiden nurmipeitteisyyteen ovat olleet oikeansuuntaisia mutta riittämättömiä vähentämään turvemaiden kasvihuonekaasupäästöjä koko 2000-luvulla vallinneessa maatalouden politiikka-asetelmassa. Uusi CAP 2023-2027 tuo joitain mahdollisuuksia päästöjen kustannusvaikuttavaan vähentämiseen turvemailla, vaikka ei poista kaikkia CAP:n ongelmia turvemaiden päästöjen vähentämisessä. Säätösalaojituksen ja kosteikkoviljelyn kautta voidaan päästä edullisiin päästövähennyksiin maataloudessa, mutta tähän ei ole toistaiseksi riittäviä kannustimia viljelijöille, jotta päästövähennystoimiin laajamittaisesti tartuttaisiin.
Erilliset esitysdiat powerpoint-muodossa kertovat havainnollisesti keskeisiä asioita ja tuloksia liittyen turvemaiden päästöihin ja niiden vähentämiseen maataloudessa.

Jani Lehto

Johtaja, biotalous ja ympäristö

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 17.02.2022 klo 08:03:19.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Hanna Kekkonen,Heikki Lehtonen,Kristiina Lång

Liitteet: Lehtonen_esitys_18_02_2022.pptx; Lång_esitys 18-2-2022.pptx

Tiedoksi: